

Zajímavosti po trasách:

Americká zahrada je přírodní památka o rozloze 1,68 ha. Nachází se několik km sz. od Klatov, necelé 2 km od Chudenic v lesním komplexu Žďár pod rozhlednou Bolfánek. Jedná se o arboretum se sbírkou 219 druhů a kultivarů listnatých i jehličnatých dřevin severoamerického, evropského a asijského původu. Celkové množství dřevin činí asi 329 kusů. Unikátní jsou dvě, douglaska tisolistá a dřín květnatý, významný je také liliovník tulipánokvětý. Zahrada byla založena v roce 1842 bývalým majitelem velkostatku Chudenice Evženem Černínem. Původně měla sloužit k pěstování a rozmnožování domácích i dovezených rostlin. Rostliny odtud se pak vysazovaly v zámeckém parku ležícím v okolí zámku Lázeň, letního sídla Černínů. Vlastníkem zahrady je stát, hospodaří zde státní podnik Lesy ČR, správu vykonává Správa Chráněné krajinné oblasti Český les. Americká zahrada je přístupná celoročně a bezplatně. Jedná se o velký soubor druhů jedinečných jak v Evropě, tak ve světě, přičemž mnoho exemplářů pochází už z doby jejího založení. Zahrada je významná jak z hlediska dendrologického, tak z estetického. V blízkosti se nachází dominanta Chudenicka, rozhledna Bolfánek, která zde byla zřízena v roce 1845, dále park u zámku Lázeň a Kvapilovo nebo také Rusalčino jezírko, jímž se nechal skladatel Dvořák inspirovat při psaní svého libreta.

Bolfánek je zděná rozhledna na vrchu Žďár (583 m), 1 km jz. od městyse Chudenice. Samotná rozhledna měří 45 m a má celkem 138 schodů. Jedná se o věž bývalého kostela, zasvěceného bavorskému světcovi Wolfgangovi, jehož počestným jménem je místo nazýváno. Rozhledna je chráněna jako kulturní památka. Na místě, kde dnes stojí rozhledna, stávala původně kaplička, postavená na paměť řezenského biskupa, sv. Wolfganga. V roce 973 zde měl přenocovat cestou z Prahy, kde vysvětil prvního českého biskupa Dětmara. Kdy přesně vznikla, není známo. Z písemných památek je však zřejmé, že církevní stavba zasvěcená sv. Wolfgangovi zde již před rokem 1600 stávala a že byla cílem náboženských poutí. V letech 1724–1729 zde byl na popud Františka Josefa Czernina podle projektu významného architekta této doby Františka Maxmiliána Kaňky postaven barokní kostel.

Kaňka navrhl mohutný chrám se zaklenutou lodí, jehož zvonici zakončovala rozměrná cibulová bání s lucernou. Kostel měl tři oltáře – donátorem hlavního, zasvěceného sv. Wolfgangovi, byl hrabě František Josef, donátorkou bočních, zasvěcených sv. Janu Nepomuckému a sv. Václavovi, byla jeho manželka Isabella Marie, rozená komtesa z Merode – Westerloo. Ke kostelu již tehdy patřila dodnes zachovaná Šlěpějová kaple, kterou nechal postavit Prokop Vojtěch, syn hraběte Františka Josefa. Je v ní možné vidět kus skály s údajnými otisky nohy sv. Wolfganga a jeho biskupské berly. Poutě na Bolfánek se konaly vždy 21. října. Faráři při bohoslužbě a zpovědích pomáhal poustevník, pro kterého byla u kostela zřízena poustevna. Autorem tohoto obydlí byl opět F. M. Kaňka. Po 60 letech byl kostel výnosem císaře Josefa II. v roce 1786 označen za filiální a jako takový zrušen. Mobiliář byl rozvezen do okolních kostelů a kaplí, chrám na Ždáru začal chátrat. Nejpozději v roce 1810 byl kostel kvůli špatnému stavu zbořen. Materiál byl rozebrán a využit pro stavby v okolí – nejvíce kamene je použito v ohradní zdi Bažantnice pod Lučicemi. V roce 1814 rozhodli Černínové o úpravě osiřelé zvonice na rozhlednu. Adaptace, při níž věž novogoticky upravil tesař Kubát z Pušperka, trvala do roku 1845. Nad vstupem do rozhledny při ní bylo v místě bývalé kruchty osazeno velké obloukové okno. Po stranách věže jsou dodnes patrná napojení někdejší chrámové lodí i její základy.

Capartice (německy Nepomuk) je malá ves, část městyse Klenčí pod Čerchovem. Nachází se asi 2,5 km jz. od Klenčí. V roce 2011 zde trvale žilo 24 obyvatel. Původně byla osada pojmenována Nepomuk na počest sv. Jana Nepomuckého. Mezi obyvatelstvem okolní krajiny se však název neujal, a lidé ji začali nazývat Capartice. Tento název je odvozen ze slova capart používaného pro označení chatrných a malých věcí, v tomto případě malých pozemků, které zdejší osadníci vlastnili. První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1748. Na květnatých a podmáčených loukách v okolí vsi roste mimo jiné vemeník zelenavý, bradáček vejčitý nebo prstnatec májový. Ve vsi stojí kaple sv. Jana

Nepomuckého založená v roce 1897. V 50. letech 20. století byla zbořena a v letech 2007–2008 obnovena Okrašlovacím a sportovním sdružením Český les.

Čerchov (německy Schwarzkopf, 1042 m) je nejvyšším bodem Haltravské hornatiny a celého Českého lesa. Průměrná roční teplota vzduchu na Čerchově činí 4,2 °C, průměrný roční úhrn srážek 1168 mm. Na vrcholu stojí vojenská betonová věž vysoká přes 30 m a kamenná Kurzova rozhledna z roku 1905, vysoká 24 m, s výborným

výhledem (za ideálních podmínek až na Alpy). Její základní kámen byl slavnostně položen 23. května 1904. Věž byla financována ze sbírek, které byly prováděny již od roku 1902 za účelem nahrazení původní dřevěné věže novou věží kamennou. Předání věže veřejnosti se uskutečnilo 16. července 1905 a byla nazvána Kurzovou věží na počest svého příznivce profesora Dr. Viléma Kurze, který se však otevření již nedožil. V minulosti byly na vrcholu vojenské objekty, které byly z větší části v roce 2022 zdemolovány – celkem bylo zbouráno 10 budov. Kromě věže zůstala pouze jedna bývalá armádní budova, ve které je v provozu bistro a budova lehce pod svahem – bývalá rota, která se má přestavět na turistickou ubytovnu se zázemím pro návštěvníky, restaurací a expozicí k historii Čerchova a železné opony. Od roku 1950 do roku 1990 byl přístup nemožný, vojenské objekty na vrcholu byly přísně tajné. Během 2. světové války používala objekty na Čerchově německá armáda jako pozorovatelnu. V současnosti je přístup snadný z rozcestí Pod Čerchovem, kam se lze dostat po červené značce z České Kubice (6 km) a Capartic (4 km) nebo po modré značce z Černé Řeky (3 km). Od rozcestí vede zelená značka vzhůru k jihu do sedla mezi Čerchovem a vrcholem Na skalce. Na vrchol Čerchova vede dále od České studánky tzv. Hanova stezka. Kamenné schody a upravený terén této stezky vinoucí se mezi skalkami je dosud patrný. Sv. od vrcholu se nachází v minulosti upravený pramen Emerichovy studny. Roste zde mnoho vzácných rostlin, například, česnek medvědí, rosnatka okrouhlolistá, ojediněle i horské rostliny jako plavuň pučivá. Na březích potoků se vyskytuje ďáblík bahenní, oměj pestrý. Zachovalé lesy na úbočích hory jsou chráněny jako národní přírodní rezervace Čerchovské hvozdy. Na sv. úbočí se nachází menší přírodní rezervace Bystřice.

Čerchovské hvozdy je nejrozsáhlejším chráněným územím v oblasti Českého lesa. Rozloha NPR je 327 ha. Nalézá se na svazích vrcholů Čerchov (1042 m n. m.), Malý Čerchov (988 m n. m.) a Sedlová jedlina (927 m n. m.). Hlavním předmětem ochrany jsou bukové a smíšené lesní porosty s charakteristickými rostlinami i živočichy. Protože se rezervace nachází v bývalém příhraničním pásmu a lokalita byla dlouho veřejnosti nepřístupná, je zde příroda zachovalá. Vlastní vrcholek Čerchova byl v 19. století odlesněn a vůbec značně zdevastován, a proto není do rezervace zahrnut. Vegetace Čerchovských hvozdů se skládá z lesních společenstev. Z přirozených dominují kyselé bučiny. Na kamenitých svazích se vyskytují suťové lesy. Za zmínku stojí značná rozšířenost rysa ostrovida, který byl v Čechách v 19. století vyhuben.

Český les (německy na bavorské straně Oberpfälzer Wald – Hornofalcký les nebo na české straně Böhmischer Wald – Český les) je členitá vrchovina podél česko-německé státní hranice – zasahuje tak do jz. Čech a do východního Bavorska. V Česku leží menší část území, větší část Českého lesa se rozkládá na území Německa. Pohoří se táhne od Chebské pánve na SZ až po Všerubskou vrchovinu, která odděluje Český les od Šumavy na JV. Délka pohoří je 80 km. Krajina Českého lesa se svým rázem velmi podobá Šumavě (tvary povrchu, lesnatostí, řídkým osídlením jako důsledkem vysídlení německého obyvatelstva), je však v průměru o 300 až 500 m nižší. Nadmořská výška jednotlivých vrchů se pohybuje od 600 do 1042 m. Nejvyšším vrcholem je Čerchov (1042 m). Na vrcholu Čerchova se nachází Kurzova rozhledna, pojmenovaná po dr. Vilému Kurzovi, jednomu z zakladatelů Klubu českých turistů. Pro Český les jsou typické ploché hřbety a široká mělká údolí s občasně vystupujícími suký a strukturními hřbety s tvary zvětvování a odnosu. Český les je tvořen převážně rulami, méně se vyskytují granity. Východní svahy jsou z důvodu výskytu zlomových linií příkřejší. Na území Českého lesa byla v roce 2005 zřízena CHKO Český les, dále je zde několik menších chráněných území. Lesní porosty zaujímavější většinu plochy jsou tvořeny převážně smrkovými monokulturami, původní jedlobučiny se dochovaly pouze výjimečně. Na německé straně se nacházejí Naturpark Oberpfälzer Wald a Naturpark Nördlicher Oberpfälzer Wald. V Českém lese jsou dvě tisícovky, obě na české straně pohoří: Čerchov (1042 m) a Na skalce (1008 m). Ostatní vrcholy měří méně než 1000 m: Dlouhá skála (969 m), Dyleň (940 m), Smrčí (939 m), Gibacht (938 m), Entenbühl (901 m), Weingartenfels (896 m), Havran (894 m), Signalberg (888 m), Škarmanka (888 m), Haltrava (882 m), Reichenstein (874 m), Velký Zvon (862 m), Sádek (853 m), Přimda (848 m).

Domažlice (německy Taus) jsou tradičním centrem Chodska, nacházejícím se na řece Zubřině. Žije zde přibližně 11 tisíc obyvatel. Původ českého názvu Domažlice dle ústní tradice vychází ze slovního spojení „domaž líce“ nebo „doma lžice“ (přičemž záměna „lžice“ za „žlice“ je v chodštině běžná). Dle lingvistů je však název odvozen z vlastního jména: „Domažlice jsou osadou lidí Domažilových, pojmenování bylo odvozeno z osobního staročeského jména Domažil.“ Sestávají z vlastního města, čtyř předměstí a vsi Havlovice. Historické centrum města je městskou památkovou rezervací. Nejstarší psané zmínky o Domažlicích se datují ke konci 10. století, kdy zde existovala pouhá osada. Později se místní hrad stal sídlem purkrabího, pod jehož pravomoc náležely i svobodné chodské vsi. V roce 1373 byly předměstí a okolní vsi vypáleny bavorskými vojsky. V období husitských válek se město přidalo na stranu táboritů. V srpnu roku 1431 bylo obléháno vojsky čtvrté křížové

výpravy v čele s markrabětem Fridrichem Braniborským a kardinálem Giulianem Cesarinim, jež 14. srpna mezi Domažlicemi a městečkem Kdyně porazily spojené husitské svazy pod velením Prokopa Holého (bitva u Domažlic). Město pak nadále stálo při králi Jiřím z Poděbrad a v roce 1467 se domažličtí postavili s českým vojskem proti bavorské křížové výpravě v bitvě u Nýrska. V období pozdní gotiky byl vylepšen městský obranný systém, přičemž došlo k výstavbě kruhové hlásky na náměstí, jež dodnes tvoří klasickou dominantu Domažlic. Z roku 1592 pak pochází nejstarší vyobrazení města, podle něhož se dají vysledovat proměny centrální zástavby. Počátkem 17. století se Domažlice i přilehlé obce připojily ke stavovskému povstání, na které po Bílé hoře navázalo povstání Chodů. Celkově znamenalo 17. století pro město úpadek. Situace se postupně zlepšovala až v 18. století. Tehdy se již začal rozvíjet drobný průmysl a Domažlice se staly důležitým městem s trhovým právem. 19. století přineslo české národní obrození. Národopisná oblast Chodska se tehdy stala velmi oblíbenou pro mnohé významné osobnosti. V této době došlo k další modernizaci města – bouraly se hradby a některé brány, hradební příkopy byly zasypány a město se mohlo rozšiřovat i za své původně jasně stanovené území. V neděli 22. února 1891 zde pronesl předvolební projev před třemi stovkami voličů profesor Tomáš Garrigue Masaryk. Dne 13. srpna 1939 se při příležitosti Vavřínecké poutě, jako vyjádření odporu odstoupení československého pohraničí, konalo velké protestní shromáždění. Domažlice totiž díky svému prevažujícímu českému

obyvatelstvu zůstaly na území Protektorátu Čechy a Morava, zatímco mnohé obce v jejich okolí se podle procentuálního zastoupení Němců staly součástí nacistické říše. Celou situaci komplikoval ještě fakt, že hranice byla častokrát utvořena nesmyslně. Vlák z Plzně do Domažlic údajně sedmkrát přejížděl tehdejší státní hranici. Dne 5. května 1945 Američané město osvobodili. V roce 1948 byla uzavřena hranice a Domažlicko, dříve významná příhraniční oblast na rozhraní Čech a Bavorska, se stalo oblastí na výspě východního bloku. Po roce 1989 došlo po otevření hranic k opětovnému rozvoji turistického ruchu ve městě i v okolí. Město začalo spolupracovat se svým bavorským protějškem Furth im Wald. V centru města se nachází historické jádro s měšťanskými domy ze 14. až 16. století, které jsou dnes součástí městské památkové rezervace. Dochovaly se také zbytky již zmíněného gotického opevnění, zámek, který vznikl přestavbou

původního hradu v 18. století, gotický farní kostel a klášter. Z původního Chodského hradu založeného Přemyslem Otakarem II. se zachovala jenom věž a část opevnění. V letech 1726–1730 byl hrad barokně přestavěn na solnici. V roce 1995 hrad vyhořel, ale následky požáru se naštěstí podařilo relativně brzy odstranit. Dnes najdeme v objektu hradu Muzeum Chodska. Arciděkanství kostel Narození Panny Marie – původně raně gotický z druhé poloviny 13. století. V 15. století byl zaklenut a změněn v trojlodí, vyhořel v roce 1747, v letech 1751–1756 byl barokně přestavěn. Ke kostelu přiléhá městská věž, která tvoří dominantu náměstí Míru i celých Domažlic. Věž je 56 metrů vysoká, nahoru vede 194 schodů. Je šikmá, její odchýlení od svislé osy činí 59 cm. Ve věži byly po požáru v roce 1822 zavěšeny čtyři zvony (největší Zikmund z roku 1824 váží 1760 kg, dále Marie, nejmladší je Jan – Umíráček, nejstarší je Advent). Dolní brána – asi nejznámější domažlická brána. Najdeme ji na dolním konci náměstí Míru. Pochází z 60. let 13. století.

Radnice – novorenesanční budova vystavěná na místě původní renesanční stavby, byla vybudována v roce 1893

Klášteřínský kostel Nanebevzetí Panny Marie – kostel založený ve druhé polovině 13. století byl přestavěn v letech 1774–1787

Kostel Zvěstování Páně (U Svatých) – původně farní kostel pro venkovské obce. U kostela je tzv. malá fara.

Založen počátkem 14. století, opraven po požáru v roce 1648. V těsné blízkosti kostela stával kostel sv. Jakuba a odtud se říká kostelu „U Svatých“.

Kostel sv. Vavřince (na Veselé Hoře) – kostel byl postaven v roce 1775 na místě kaple z let 1695–1698, obnoven byl v roce 1851

Kaple sv. Anny (pod Vavřinečkem)

Národní památník Domažlice – největší husitský žulový kalich v Evropě s naučnou stezkou a originální sochařskou galerií pod širým nebem (vrch Baldov)

Flossenbürg je zřícenina románského hradu ve stejnojmenné hornofalcké obci Flossenbürg v Hornofalckém lese v Bavorsku nedaleko českých hranic. Hrad byl postaven na granitové skále uprostřed vsi a je celoročně volně přístupný. Zřícenina hradu se nachází sz. od centra obce na nejvyšším bodě 732 m vysokého kopce Flossenbürger. Hrad je rozdělen na hlavní hrad na skalnatém vrcholu a velký vnější

hrad, který se nachází jv. od vrcholu. Zřícenina hradu se nachází v přírodní rezervaci Schlossberg Flossenbürg. Nedaleko na východ se nachází zřícenina hradu Schellenberg, sz. hrad Haselstein a jižně zřícenina hradu Leuchtenberg. Hrad nechal postavit kolem roku 1100 hrabě Berengar ze Sulzbachu. Zpočátku se skládal pouze z obytné věže s vysokou prstencovou zdí, tzv. pláštem. Přední hrad byl přidán ve 13. století, brány pocházejí ze 16. století. První písemná zmínka o Flossenbürgu pochází z roku 1125, kdy patřil hraběti Berengarovi I. ze Sulzbachu. Po smrti dalšího z majitelů, bezdětného hraběte Gebharda II., získal hrad v roce 1188 císař Fridrich I. Barbarossa. V roce 1212 připadl Flossenbürg dědičně králi Přemyslu Otakarovi I., což mu bylo znovu potvrzeno listinou z roku 1231. Přesto se hradu v roce 1253 zmocnil císař Konrád IV., od něhož jej získal jeho tchán, bavorský vévoda Ota. Po dohodě s Přemyslem Otakarem II. se hrad stal opět součástí majetků české koruny, avšak poté byl českými králi často dáván do zástavy. V roce 1353 vykoupil Flossenbürg Karel IV. od norimberského purkrabího Jana a jeho bratra Albrechta. V roce 1373 přešel jako náhrada na

Fridricha Bavorského a o rok později jej do zástavy získal Ota Braniborský. Přestože se králi Jiřímu z Poděbrad podařilo obnovit svůj nárok na tento hrad, již v roce 1459 se jej kvůli nedostatku peněz vzdal. V 16. století byl Flossenbürg už považován za ztracené léno. Během třicetileté války byl hradní komplex v roce 1634 zapálen ustupujícím

vojskem Bernharda Sasko-Výmarského. Tehdy hrad definitivně ztratil svůj význam a sloužil okolí jako vítaný zdroj stavebního materiálu. V průběhu dalších let se hrad rozpadal. Dodnes se dochovaly pouze ruiny hradu. V 80. letech 20. století byly zbytky systematicky zakonzervovány. Během restaurátorských a výkopových prací byl objeven klenutý sklep a zbytky pece. Zřícenina hradu je známým a oblíbeným cílem, zejména kvůli širokému výhledu z hradní věže. Na ochranu okolních bukových lesů s vzrostlými listnatými stromy na skalních a blokových terasách byla v roce 1992 vyhlášena přírodní lesní rezervace o rozloze 21,2 ha. Skalní lomy, v nichž se těžila ušlechtilá žula, byly v provozu přímo pod hradem až do 60. let.

Furth im Wald (česky Brod nad Lesy) je německé pohraniční město v sv. Bavorsku. Centrum města se nachází 4 km jižně od hraničního přechodu Folmava / Furth im Wald. Městem protéká říčka Chamb. Leží na přibližném rozhraní mezi německými částmi Šumavy (Bayerischer Wald) a Českého lesa (Oberpfälzer Wald). Poprvé je město připomínáno v roce 1086. V roce 1426 bylo vypleněno husitskými nájezdy. V roce 1590 se ve Furthu poprvé slavily po celém Německu známé „Dračí slavnosti“, které se v Německu údajně řadí mezi nejstarší. V roce 1863 bylo město poničeno velkým požárem. Ve druhé polovině 19. století do města dorazila železniční trať z Prahy, která se stala významnou spojnici Čech a Horní Falce. Město leží na konci spolkové silnice B20, která ho spojuje s jihobavorským Berchtesgadenem při hranici s Rakouskem. Silnice na hraničním přechodu plynule navazuje na českou silnici I/26 do Domažlic a Plzně. Železniční trať procházející Furthem navazuje na českou trať 180 z Plzně do Domažlic a na hranice. Tuto trasu využívají také české mezinárodní rychlíky. Ve městě a okolí má tradici sklářství. Na okraji města je vybudována moderní průmyslová zóna např. s různými podniky elektrotechnického průmyslu.

Havran (německy Großer Rabenberg, 894 m) je nejvyšší vrchol Přimdského lesa. Nachází se v Českém lese v bezprostřední blízkosti česko-bavorské státní hranice, asi 13 km sz. od Rozvadova. Na jeho vrcholu stálo až do roku 2013 torzo chátrající vojenské věže, která sloužila v době studené války radiologickému průzkumu a jako hláska protiletectvé obrany. Bývalá hláska byla zachráněna před hrozcí

demolicí a v průběhu roku 2013 přestavěna Klubem vojenské historie a sportů Tachov na veřejně přístupnou rozhlednu.

Horšovský Týn (v chodském nářečí Tejno, německy Bischofteinitz) je město v jz. Čechách. Žije zde přibližně 5 200 obyvatel. Od roku 1849 až do roku 1960 byl Horšovský Týn sídlem okresu. Pro zachovalost svých historických památek je již od roku 1953 městskou památkovou rezervací. Mezi nejvýznamnější objekty patří státní hrad a zámek se zámeckým parkem a naučnou stezkou Královská rokle nebo kostel

sv. Petra a Pavla na náměstí Republiky s vyhlídkovou věží. Nedaleko města se nachází rozhledna na Šibeničním vrchu, která poskytuje výhled na město, nejbližší okolí a pásmo Českého lesa a Šumavy. Městem protéká řeka Radbuza. Na území města bývala v prostoru Velkého Předměstí kupecká osada s kostelem sv. Apolináře písemně doložená v roce 1184. Na místě zámku stával biskupský dvorec, po jehož požáru nechal nejspíše biskup Jan III. z Dražic postavit okolo poloviny 13. století kamenný hrad. U jeho východního opevnění založil v letech 1286–1296 biskup Tobiáš z Bechyně „na zeleném drnu“ město Horšovský Týn. V letech 1422 a 1431 bylo město obléháno husity, ale ubránilo se. V roce 1547, za vlády Lobkoviců, postihl město velký požár, který poničil velkou část města i hradu. Jeho následkem bylo přikročeno k rozsáhlé přestavbě města v renesančním stylu. Na místě hradu vznikl renesanční zámek. Na přelomu 16. a 17. století patřilo týnské panství mezi 10 nejbohatších v českých zemích. Pak ale přišlo české stavovské povstání a následně třicetiletá válka. Vzhledem k tomu, že se Lobkovicové přidali na stranu českých stavů, byl jim zabaven majetek včetně týnského panství. V roce 1622 získal panství Maxmilián z Trauttmansdorffu. Po třicetileté válce posilovala ve městě německá menšina. Byly postaveny některé stavby v barokním slohu. Po zrušení nevolnictví a reformě veřejné správy se Horšovský Týn stal v roce 1849 okresním městem. Začátkem 20. století se ve městě začal rozvíjet drobný průmysl. Tomu napomohla i výstavba železniční tratě Staňkov–Poběžovice v roce 1900. Důsledkem 2. světové války, která ve městě skončila osvobozením americkou armádou 5. května 1945, byl odsun německého obyvatelstva. Ten ale nebyl tak citelný jako v jiných západočeských pohraničních městech, neboť Horšovský Týn patří do tradičně české oblasti Chodska. V roce 1953 bylo historické centrum města jako jedno z prvních měst

v Československu pro krásu a zachovalost svých památek vyhlášeno městskou památkovou rezervací. V roce 2006 proběhla rekonstrukce náměstí, postupně došlo také k opravám v objektu zámku. V měsíci listopadu město i zámek každoročně ožívá Mezinárodním filmovým festivalem pro děti a mládež Juniorfest, který se zde koná od roku 2008, a kde je Horšovským Týn také hlavním festivalovým městem. Tradičně sem přijíždějí známé hvězdy české i světové kinematografie, v městském a zámeckém kině se promítají filmy převážně z české filmové produkce a zajímavé jsou též další doprovodné akce (Pevnost Týn nebo Strašidelná stezka). Mezi kulturní akce města patří Anenská pouť, která se každoročně koná koncem července. Mezi jeho hlavní památky patří:

Kostel sv. Petra a Pavla na náměstí Republiky byl postaven v 80. letech 13. století v raně gotickém stylu, v 17. století byl přestavěn ve stylu barokním. Jeho 38 m vysoká kostelní věž umožňuje návštěvníkům daleký výhled do okolní krajiny.

Radnice na náměstí Republiky byla vystavěna v 16. století v pozdně gotickém stylu, po požáru v roce 1547 byla přestavěna ve stylu renesančním. O sto let později byla znovu přestavěna v barokním stylu a nedlouho poté (1708) opět vyhořela a byla opět obnovena. Třetí požár v historii ji postihl v roce 1801. Poslední úprava proběhla mezi roky 1964–1967, kdy byl radnici navrácen její renesanční vzhled.

Kapucínský klášter s kostelem sv. Víta, Václava a Vojtěcha byl vystavěn v barokním stylu v roce 1654. Jako klášter definitivně zanikl v roce 1950, kdy se z něj stal sklad potravin. V roce 2015 probíhala jeho rekonstrukce.

Komplex hradu a zámku Horšovský Týn založený v 13. století s dochovanou raně gotickou kaplí, přestavěný v roce 1550 v renesančním stylu. Severně od zámku se rozkládá rozsáhlý zámecký park.

Kostel sv. Anny na Vršíčku – poutní pozdně gotický kostel s unikátním klenebním obrazcem v presbytáři byl založen bratry Jiřím a Volfem z Ronšperka a vysvěcený v roce 1516. Po polovině 18. století byl barokně přestavěný (klenba v lodi, přistavěna sakristie), tvoří dominantu krajiny při hlavní silnici na Domažlice. Trauttmansdorffové nechali v podzemí kostela v polovině 19. století (1835–1842) zbudovat empírovou rodinnou hrobku. Tehdy také za kostelem vznikla empírová pohřební kaple Jana Norberta Trauttmansdorffa s trojúhelným štítem. Původní vnitřní vybavení kostela se nedochovalo, nicméně zaujme síťová klenba v presbytáři. Ke kostelu vede křížová cesta zakončená kaplí Božího hrobu z roku 1696, kterou zdobí erby Trauttmansdorffů a Liechtensteinů (Anna Marie Trauttmansdorffová rozená z Liechtensteinu). Kostel sv. Apolináře na Husově náměstí – gotický kostel z poloviny 13. století, jedna z nejstarších staveb ve městě. Nacházejí se v něm vzácné malby Horšovského Týna z roku 1500. Stojí na Velkém Předměstí při hlavním silničním průtahu městem.

Chodsko (německy Chodenland) je historická etnografická oblast v okolí města Domažlice. Označení Chod má svůj základ ve slově chodit – chod byl ve staročeštině „výsadní sedlák, který měl po hranicích chodit a hlídati“. Chodové byli svobodní sedláci, kteří měli za úkol vykonávat ozbrojenou strážní službu české západní hranice. Obývali oblast od Domažlic na jihu po Bor, Tachov a Planou na severu a zajišťovali neměnný průběh hranice a bezpečný provoz na obchodní stezce vedoucí do bavorského městečka Furth im Wald. Za tuto službu získali ve 14. až 17. století panovnické výsady, které jim dávaly výjimečné postavení ve feudálním systému. V letech 1325–1612 obdrželi Chodové celkem 24 privilegií,

nejdůležitějšími byly osobní svoboda a poddanství pouze králi. Měli i vlastní samosprávu. Odhaduje se, že strážní službu zajišťovalo pouze celkem asi 320 sedláků s rodinami. Domažlice i okolní obce se přidaly k českému stavovskému povstání a za násilné rekatolizace byla novými majiteli trhanovského panství Lamingeny práva Chodů postupně oklešťována, což po několika marných pokusech o odvolání k habsburskému císařskému dvoru vedlo k chodskému povstání. Po jeho porážce v roce 1695 byl v Plzni popraven vůdce odbojných sedláků Jan Sladký Kozina. Po potlačení povstání byli Chodové jako většina pobělohorského obyvatelstva Čech znevolněni a nadále se jejich postavení nijak nelišilo oproti poddaným v jiných oblastech. Chodsko má doposud velmi bohaté lidové tradice. Zachoval se zde pestrý lidový kroj a bohatý folklór, který je ovlivněn folklórem bavorským. Zachovalo se i chodské nářečí a zvyky. Také se zde každý rok pořádá festival. Charakteristickým hudebním nástrojem jsou dudy. Lidový folklór připomínají různé slavnosti např. Chodské slavnosti v Domažlicích. Zachovala se i původní lidová architektura, např. ve vesnicích Mrákov, Postřekov, Trhanov a Klenčí pod Čerchovem. Dodnes jsou živá různá lidová řemesla – krajkářství, paličkování nebo výroba tradiční lidové keramiky s typickým chodským vzorem, dále výroba typické chodské speciality – chodských koláčů, toč nebo báč. Z Chodska dnes pochází také české národní plemeno psa – chodský pes. Chodská města a obce tvoří Domažlice, Mrákov, Postřekov, Klenčí pod Čerchovem, Chodov, Chodská Lhota, Dražnov, Pocinovice, Stráž, Tlumačov, Újezd, Luženičky.

Chudenice jsou městys 11 km sz. od Klatov. Obec má cca 800 obyvatel. Chudenice jsou poprvé připomínány v roce 1200, v době, kdy je prvně zmiňován kostel sv. Jana Křtitele v Chudenicích a jejich historie je velmi úzce spjata se šlechtickým rodem Černínů, kterým obec nepřetržitě patřila od první poloviny 13. století až do roku 1945. O Czerninech, jednom z nejstarších českých šlechtických rodů, se

písemné prameny zmiňují v roce 1192, kdy byl jistý Czernin jmenován komořím českého krále Přemysla Otakara I. Posledním majitelem chudenického panství byl Evžen III. Černín z Chudenic (pocházející z rodové větve vrchlabské, nebo také jinak morzinské), kterému bylo

toto panství zabaveno v roce 1945 na základě tzv. Benešových dekretů, ovšem nikoli jako kolaborantovi, ale kvůli jeho německému státnímu občanství. V roce 1592 byla obec zásluhou Humprechta Černína (uplatnil svůj vliv na císaře Rudolfa II.) povýšena císařem Rudolfem II. na městys s právem znaku, pečeti a trhu. Od 10. října 2006 byl obci tento status vrácen. Josef Dobrovský, přední jazykovědec a obrozenec,

pobýval v Chudenicích v letech 1817–1828 jako vychovatel a učitel hraběte Eugena Černína a dnes má na zdejším zámku muzeum. Západně od Chudenic se nachází národní přírodní památka Americká zahrada – arboretum zaměřené na dřeviny Severní Ameriky s cennou Černínovou douglaskou. V okolí je mnoho dalších krásných stromů, několik z nich je památných – tis v Chudenicích, Chudenická lípa, zámecká lípa či dub v Lučici.

Starý černínský zámek – obecní zámek se stálou expozicí; zámek je kolébkou rodu Černínů a v minulosti jej navštívily osobnosti jako Božena Němcová, Josef Dobrovský, Karel Hašler aj., ke zhlédnutí jsou ovšem nejen jejich osobní předměty, ale také dochovaný původní inventář Muzeum Josefa Dobrovského – v areálu Černínského zámku, k nahlédnutí jsou rodná síň Jaroslava Kvapila, expozice chudenického rodáka a entomologa Jana Roubala a síň řemesel Kostel sv. Jana Křtitele – kostel v centru obce Chudenice známý pro své staré malby (snad ze 14. století) a archu na hlavním oltáři vytvořenou v roce 1505 neznámým malířem, Mistrem chudenického oltáře

Rozhledna Bolfánek (viz též samostatné heslo) – věž bývalého poutního kostela sv. Wolfganga s krásným výhledem na Šumavu, Český les a okolní obce

Zámek Lázeň – původně lázeňský dům v 19. století přestavěný na empírový zámek

Kdyně (německy Neu Gedein) město s přibližně 5 100 obyvateli. Písemné prameny se o Kdyni poprvé zmiňují v roce 1369. K roku 1508 se uvádí městečko, šlo však o pozdější Starou Kdyni, která v polovině 16. století vyhořela. K roku 1586 se již připomíná dnešní Kdyně, která také patřila pánům z Rýzemberka, od roku 1697 hrabatům ze Stadionu a v roce 1840 získala městská práva. V letech 1850–1949 zde sídlil okresní soud. Koncem 16. století byl městu udělen městský znak a město nabylo práva na týdenní trhy a na dva výroční trhy. Město získalo gotický ráz i když nemělo souvislé hradby, ale pouze dvoje brány na vjezdu do města, které bylo možné uzavřít. Začaly se zde také vybírat cla

ze zboží dopravovaného přes zemskou hranici. Od roku 1624 obyvatelé města nemají být poddaní a (majitelé domů i posluhové) získali nebývale mírnou povinnost pracovat v roce o žních jen na 6 dní a 6 dní jezdit a orat. V té době měla Kdyně již 46 domů. Protože při požáru v roce 1781 shořely doklady s těmito privilegii, v roce 1784 tato práva císař obnovil. V roce 1801 si město poprvé zvolilo svého rychtáře a toto pak již bylo trvalým právem.

Význam města potvrzuje i přítomnost Francouzů v roce 1805 i návštěva císaře Františka I. v roce 1812. V dubnu 1840 na základě žádosti z roku 1835 byla Kdyně povýšena na město. Mezi významná řemesla patřilo tak zvané platýnkářství, tedy šití pytlíků pro mlýny. Od konce 17. století byla Kdyně panstvím rodiny Stadionů. Stala se významným střediskem textilního průmyslu, v roce 1678 zde byla založena první textilní manufaktura v Čechách, která v polovině 18. století zaměstnávala 500 pracovníků a na 6000 domácích dělníků a byla tak největším zaměstnavatelem v západních Čechách. V roce 1769 zakoupil tuto manufakturu vídeňský bankéř Jakub Matyaš Schmidt. Město se dále rozrůstalo a stalo se i turisticky atraktivní. Již v roce 1858 zde byl první turistický host. Městu také prospělo postavení nádraží pošumavské železnice v roce 1888. Dne 5. května 1945 byla Kdyně osvobozena americkou armádou. I když první Jeep se objevil ve městě den předem. Proto se ve Kdyni na náměstí každý rok koná pietní akt s doprovodným kulturním programem. Kdyňské strojírny v 50. až 80. letech 20. století vyráběly textilní stroje. Zdejší zaměstnanec František Šlegl (1921–1979) zde vyvinul vlastní stroj pro šití netkané tapisérie, který si dal pod označením Arachné v roce 1967 patentovat. Tapisérie zhotovované touto strojní výrobou se nazývaly aradecor (oproti patentu z brněnské továrny Vlněna (ukončení výroby počátkem 90. let 20. století), kde se nazýval artprotis). Po zrušení továrny koncem 90. let 20. století, stroj získala výtvarnice Milada Hynková.

Klenčí pod Čerchovem – městys s přibližně 1 500 obyvateli, od roku 1995 vesnická památková zóna. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1325. V druhé polovině 17. století se z chodské osady stalo městečko. Původní privilegovaná chodská ves byla povýšena na město v roce 1690. Do roku 1946 nesla obec název Kleneč pod Čerchovem. V letech 1938-45 se obec (v důsledku uzavření Mnichovské dohody) stala součástí

nacistického Německa. S účinností od 1. prosince 2006 byl 10. listopadu 2006 obci vrácen status městyse. Dominantou obce je v jeho centru na návrší památkově chráněný vrcholně barokní farní kostel sv. Martina z let 1734-46 s kryptou Lamingenů a Stadionů pod hlavním oltářem (zde je pohřben též W. M. Lamingen, předobraz postavy Lomikara v Jiráskově díle „Psohlavci“). Sz. pod kostelem se nachází též památkově chráněná patrová

původně pozdně barokní fara z roku 1754 s bránou, rozsáhle přestavěná po poškození za 2. světové války (č.p. 98). Západně od kostela stojí přízemní rodný dům Jindřicha Šimona Baara (1869-1925), básníka a spisovatele; pamětní deska na jeho rodném domě č.p. 94 byla odhalena v roce 1932. Na náměstí ve výrazném patrovém Baarově domě s mansardovou střechou, který J. Š. Baar koupil v roce 1912 a odkázal městu s podmínkou zřízení muzea, sídlí Muzeum J. Š. Baara, sloužící rovněž jako infocentrum. Ssv. od muzea v památkově chráněné dvoukřídlé patrové, původně pozdně gotické opevněné (opěráky) budově Staré pošty z konce 15. století (jedna z nejstarších v Čechách; přestavba v druhé polovině 17. století, úpravy v 19. století), která byla i celnicí a hospodou a v níž v roce 1799 nocoval při průchodu ruských vojsk z italského tažení generál Suvorov (na domě pamětní deska), sídlí od roku 2016 Dům přírody Českého lesa s interaktivní expozicí (ekologie, příroda a proměna krajiny Českého lesa) s infocentrem. Na východním okraji obce pod stromy poblíž silnice stojí památkově chráněná raně barokní kamenná sloupková boží muka z druhé poloviny 17. století s kaplicí, známá jako Lamingenova boží muka. Významným zdejším rodákem je rovněž hudební skladatel a národopisec Jindřich Jindřich (1876-1967), zemřelý v Domažlicích.

Rozhledna **Koráb** se nachází na stejnojmenném vrcholu v Chudenické vrchovině v nadmořské výšce 773 m. Rozhledna, která stojí na území města Kdyně, slouží zároveň i jako vysílač. Jedná se o 50 m vysokou ocelovou konstrukci sestávající z plechem opláštěného tubusu, ve kterém je umístěno schodiště. Zastřešená vyhlídková plošina je

umístěna 29 m nad úrovní povrchu a je podepřena oddělenou trubkovou konstrukcí. Ocelová rozhledna vznikla na místě původní dřevěné rozhledny zbudované v roce 1938 spolu s malou turistickou chatou. Za obě stavby byl odpovědný Klub českých turistů. Dřevěná rozhledna, stejně jako chata se posléze dočkaly několika vylepšení a rozšíření, nicméně rozhledna byla nakonec v 80. letech zbourána poté, co se spolu s chatou dostala do vlastnictví Severočeských hnědouhelných dolů.

Po restituci došlo mezi lety 1990 a 1992 k vybudování současné konstrukce, ačkoliv její základy byly položeny již v roce 1986.

Kout na Šumavě (v chodském nářečí Kouto, německy Kauth) je obec u Domažlic. Žije v ní přibližně 1100 obyvatel. Přes svůj název leží na rozhraní Všerubské vrchoviny a Podčeskoleské pahorkatiny. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1544. Ves Kout u Domažlic navštívil král Karel IV. při své cestě z Bavorska. Alois Jirásek datuje tuto návštěvu do poloviny 14. století (1362). V centru vsi se nacházejí památkově chráněné objekty:

- patrová bývalá tvrz z doby kolem poloviny 16. století, přestavěná a rozšířená v 18. století (čp. 1)
- v jejím sousedství poutní filiální kostel sv. Jiří vzniklý z původně barokní kaple z roku 1704 (presbytář), rozšířený o přístavby v druhé polovině 19. století (loď z roku 1870), dnešní podoba kostela pochází po úpravách z let 1908-09 (pouť vždy 1. neděli po 24. dubnu, svátku sv. Jiří)
- dále jz. od kostela stojí patrová klasicistní bývalá fara z první třetiny 19. století s úpravami ve 20. století (čp. 119)
- v jejím sousedství mohutná třípodlažní původně barokní sýpka z první poloviny 18. století (úpravy v 19. a 20. století)
- jv. od kostela přiléhá k jižní zdi domu čp. 85 zděná klasicistní čtvercová centrální kaple Nejsvětější Trojice datovaná 1827 se šindelovou střechou završenou zvonící

V severní části vsi stojí patrový původně klasicistní bývalý zámek Stadionů z první poloviny 19. století, nevhodně zmodernizovaný v roce 1981 (čp. 113). Památkově chráněn je soubor

zděných i roubených, patrových i přízemních usedlostí z 18. a 19. století (čp. 4, 59, 74, 82, 83, 100, 101, 116 a ev. č. 3 a 20). V okolí vsi se nacházejí 3 zajímavé památkově chráněné objekty:

- sz. od vsi na návrší, kde se odehrála 14. 8. 1431 vítězná husitská bitva u Domažlic (4. křížová výprava, které velel kardinál G. Cesarini), pověstmi opředený gloriol Klobouk (podle jedné z pověstí zde ztratil svůj klobouk kardinál Cesarini při útěku před husity) – ojedinělá otevřená stavba ve tvaru klobouku pravděpodobně z 19. století (na 4 kamenných pilířích dřevěná kopule krytá šindelem), která nahradila původní shoelou dřevěnou stavbu ve tvaru husitské přilby asi z 18. století
- jižně od vsi byla postavena v roce 1750 na paměť 27 horníků zahynulých zde při dolování pozdně barokní kaple U třech křížů s interiérem otevřeným arkádou
- jyv. od vsi v centru hřbitova stojí novogotická hřbitovní kaple (původně hrobka hraběte Filipa ze Stadionů) z roku 1927 (dnes kolumbárium)

Nebílovy je barokní zámek, který se nachází ve stejnojmenné obci na jižním Plzeňsku, 16 km jižně od Plzně. Je ve vlastnictví státu (správu zajišťuje Národní památkový ústav) a je přístupný veřejnosti. Zámek v dnešní podobě byl postaven v letech 1706-19 na půdorysu dvou proti sobě obrácených písmen U. Na místě zámku stávala renesanční tvrz, která byla v 60. letech 17. století přestavěna na arkádový

zámek. Hrabě Adam Jindřich ze Steinau byl významný válečník druhé poloviny 17. století, který vtiskl zámku jeho dnešní podobu. V lednu 1705 zakoupil panství Nebílovy, Chlumčany a Žinkovy. V roce 1706 začal podle plánů rakouského císařského architekta Johanna Lukase von Hildebrandta stavět v Nebílovech zámek, ve kterém se rozhodl strávit své stáří. Stavbu provedl plzeňský architekt a stavitel Jakub Auguston mladší. Dokončení stavby se však Adam Jindřich už nedožil, protože zemřel 31. října 1712 a 4. listopadu byl pochován v kostele sv. Jakuba Většího v nedaleké vesnici Prusíný. Panství zdědila jeho dcera Marie Terezie, provdaná za Františka Václava z Vrtby, která je prodala rodu Černínů. Stavbu zámku před rokem 1720 dokončila Antonie Černínová z Chudenic v podobě dvou křídel ve tvaru podkov propojených po stranách arkádovými chodbami s plochými terasami s balustrádami. V předním, menším křídle s hodinovou věží jsou situovány obytné místnosti, v zadním, větším křídle pak místnosti reprezentační včetně velkého tanečního sálu a kaple sv. Antonína. Na východní straně navazoval hospodářský dvůr. Ze západu přiléhala zahrada s fontánou a se třemi pavilony v ohradní zdi. Jan Vojtěch Černín z Chudenic provedl v letech 1785-89 rekonstrukci a opravu zámku, v zadním traktu přestavěl kapli i hlavní sál. Během oprav veškeré interiéry vymaloval Antonín Tuvora. Malby se z větší části dochovaly dodnes a jsou předmětem postupného restaurování. Po smrti bezdětného Jana Vojtěcha v roce 1816 celé panství včetně zámku zdědil jeho prasynovec Kristián Vincenc Waldstein-Wartenberg (1794–1858). Novými majiteli se stali

Valdštejnové, kteří ale zámek neobývali. Centrum panství bylo ve Štáhlavech, a tak zámek chátral. Sloužil k hospodářským účelům, interiéry chátraly a spojovací arkádová křídla zcela zanikla. V roce 1919 byl areál zabrán v rámci pozemkové reformy a v roce 1924 rozdělen mezi členy sadařského družstva a místní obyvatele. V roce 1967 získal zámek československý stát a od roku 1968 byly prováděny

záchranné práce. V roce 1992 byl zámek předán obci Nebílovy. Poprvé v historii byl zpřístupněn veřejnosti v roce 1998, avšak opět v rukou státu a ve správě Památkového ústavu v Plzni. Zámek byl koncem 60. let 20. století v dezolátním stavu. Teprve po přechodu do vlastnictví státu byly zahájeny záchranné práce. Záchrana zámku začala v roce 1967 transferem rozsáhlé nástropní malby Antonína Tuvory v tanečním sále (asi 180 m²). Ta byla rozřezána na více než 600 dílů, s tenkou vrstvou omítky stropu sejmuta a dočasně uložena do doby, než bude obnovena v té době již shnilá, rozpadající se dřevěná klenba sálu. Až na jaře 2008 byla díky grantu z finančního mechanismu EU/Norsko malba zrevidována, proběhlo zpevňování sejmutých dílků a byla vytvořena mapa, aby jednotlivé díly mohly být podle ní navráceny a umístěny zpět na klenutí. V roce 2013 bylo náročné několikaleté restaurování freskové výzdoby tanečního sálu dokončeno. Veřejnosti bylo 4. července 1998 zpřístupněno přední křídlo zámku s instalací barokního a rokokového vybavení a se souborem benátských lustrů. Koncem 90. let 20. století začala obnova zadního křídla a později bylo upraveno nádvoří mezi oběma křídly zámku. Zadní křídlo získalo novou střešní krytinu, opraveny byly čtyři renesanční místnosti v přízemí i dvě místnosti v patře. Dále velký taneční sál, kde byla zrekonstruována parketová podlaha a zrestaurována část výmalby Antonína Tuvory. I tato část zámku je dnes již zpřístupněna veřejnosti. Podařilo se zachránit i kapli, která hrozila zřícením. Po rekonstrukci interiéru a vybavení mobiliářem byla kaple 24. června 2001 vysvěcena plzeňským biskupem Františkem Radkovským. Národní památkový ústav dnes v zrekonstruované zámecké kapli sv. Antonína Paduánského nabízí možnost za poplatek také uspořádat svatbu. Správa zámku rovněž pořádá výtvarné workshopy pro školy. Zámecká zahrada vznikala v době stavby zámku počátkem 18. století a její původní podoba se zachovala na podrobné mapě panství Štáhlavy-Nebílovy z poloviny 18. století. Šlo

o francouzský park se zimozlázovými a květinovými ornamenty a s centrální fontánou. Tato podoba zahrady zanikla v 19. století, kdy zámecký areál sloužil k hospodářským účelům.

Nový Herštejn je zřícenina hradu na zalesněném kopci u Kdyně. Je chráněna jako kulturní památka. Hradní vrch je, včetně zříceniny hradu, chráněn jako přírodní rezervace Herštýn. Hrad byl založen v první polovině 14. století. V roce 1475 jej dobylo bavorské vojsko a později byl obnoven již jen k hospodářským účelům. Po roce

1524 jej koupilo město Domažlice, které nechalo nepotřebný hrad zpustnout. Pravděpodobným zakladatelem hradu byl v první polovině 14. století Bušek II. z Velhartic. Dochované stavby však pochází nejdříve z první poloviny 14. století, a existovalo-li na místě starší sídlo, je jeho podoba zcela neznámá. Bušek II. z Velhartic byl synem Buška I. z Velhartic, který byl komorníkem markraběte Karla a zemřel v roce 1337 v Meranu. Bušek II. hrál významnou roli na Karlově dvoře. Začátkem 16. století koupil herštejnské panství Půta Švihovský z Rýzmburka. Po jeho smrti v roce 1504 připadl Nový Herštejn synu Břetislavovi. Buď on nebo již jeho otec na hradě provedli nutné opravy, aby na něm mohl bydlet správce. Zadlužený Břetislav, který sídlil na Rýzmburku, začal rozprodávat svá panství. Nový Herštejn s osmi vesnicemi koupilo v letech 1524–1534 za 2350 kop grošů královské město Domažlice, kterému byl veškerý majetek zabaven pro účast na stavovském odboji proti králi Ferdinandu I. V roce 1549 bylo novoherštejnské panství prodáno karlštejnskému purkrabímu Šebastiánovi Markvartovi z Hrádku. Jeho majitelé však nesídlili na zpustlém hradě, ale na tvrzi v Únějovicích.

Pec pod Čerchovem (německy Hochofen) je obec pod horou Čerchov (nejvyšším vrcholem Českého lesa), na které se nachází Kurzova rozhledna. Žije zde cca 200 obyvatel. Ves, ze tří stran obklopená lesy, je vzdálena 7 km jz. od Domažlic. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1652 v souvislosti se stavbou pecí a hutí na zpracování železné rudy. Kolem roku 1805 tato huť zanikla a byla nahrazena sklářskou hutí. V 19. století se místní obyvatelstvo zabývalo především dřevorubectvím a výrobou nářadí a obuvi. Za První republiky se Pec stala oblíbeným turistickým letoviskem v Českém lese. Po 2. světové válce došlo k odsunu Němců, kteří ale netvořili většinu obyvatel obce. Až do roku 1991 byla Pec střídavě osadou obcí Chodov nebo Trhanov. Poloha obce skýtá předpoklad pro další rozvoj

turistického ruchu. Je východiskem turistických tras na Čerchov (5 km), na Výhledy (3 km) nebo na Babylon (3 km).

Pivoň (historicky též Pivoňka, německy Stockau) je částí obce Mnichov a nachází se 7 km jz. od Poběžovic v údolí na úpatí Lysé hory (870 m) v Českém lese. Žije zde cca 50 obyvatel. První zmínka o vsi pochází údajně z roku 1225, ale jiné zdroje uvádí až rok 1379. Podle pověsti zde kníže Břetislav I. založil po vítězné bitvě nad německými vojsky německého krále a římského císaře Jindřicha III. roku 1040 kapli

na místě pařezu, na němž během bitvy seděl Jindřich III. Bitva se ovšem nemusela odehrát u Pivoně pod Vranovským sedlem, ale pravděpodobnějším místem je okolí vsi Brůdek pod lépe přístupným Všerubským průsmykem. V obou případech jde o historické spekulace bez jakýchkoliv hmotných důkazů. Klášter v Pivoni vybudovali mniši řádu augustiniánů ve druhé polovině 13. století, ale první písemná zmínka o něm pochází až z roku 1379. Klášter existoval až do zrušení císařem Josefem II. v roce 1787. V 19. století byla klášterní budova upravena na zámek. V polovině 20. století zámecký areál vyhořel, a přes dílčí opravy už nebyl obnoven. Zříceniny budov jsou chráněny jako kulturní památka. Na přelomu tisíciletí byl klášter postupně opravován, ale v roce 2019 byly veškeré restaurátorské práce zastaveny pro nedostatek financí. Klášterní raně gotický kostel Zvěstování Páně ze druhé poloviny 13. století byl v roce 1686 částečně barokizován. Zachoval se raně gotický pravoúhlý presbytář s křížovou klenbou. Z lodi, jež měla původně valenou klenbu s lunetami, se dochovaly pouze obvodové zdi.

Postřekov (v chodském nářečí Potřekovo, německy Possigkau) je obec u Domažlic. Žije v ní přibližně 1100 obyvatel. Historicky se jedná o největší z j edenácti chodských vesnic (nepočítáme-li sousední Klenčí, které bývalo řazeno mezi městečka.) Původně nejzápadnější privilegovaná chodská ves. Udržuje se zde nářečí „bulačina“, lidové zvyky (zejména masopustní) a kroje. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1325. V letech 1938-45 byl Postřekov (v důsledku uzavření Mnichovské dohody) přičleněn k nacistickému Německu. Památkově chráněny jsou na jz. okraji obce historizující kaple sv. Jakuba Většího z let 1897-1900 se stupňovitými štíty a zvonicí a zděná přízemní usedlost čp. 47 pocházející z počátku 19. století s bedněným štítem. V budově

Obecního úřadu (čp. 270) se nachází Pamětní síň, v bývalé škole sídlí Muzeum krojů (čp. 100) a ve 2 objektech (bývalá hasičská zbrojnice a bývalá kotelna ZŠ) je umístěno Hasičské muzeum. Severně nad obcí u polní cesty mezi stromy stojí pověstmi opředená drobná kaple Nejsvětější Trojice pravděpodobně z druhé poloviny 17. století (údajně bylo u kaple v roce 1799 pohřbeno 5 vojáků Suvorovovy armády). Východně od obce se nachází přírodní rezervace Postřekovské rybníky (96,50 ha, vyhlášena v roce 1990) – zbytek původní krajiny s vlhkými loukami a soustavou rybníků (vzácná a chráněná flóra). Jedná se o významné hnízdiště a tahovou lokalitu ptactva.

Zřícenina hradu **Rýzmbek** (překl. Obří hora) se nachází na vysokém zalesněném kopci nedaleko města Kdyně. Hrad byl založen ve druhé polovině 13. století (první písemná zmínka pochází z roku 1279) vlivným panským rozrodem Drslaviců. Tento významný rozrod již delší čas ovládal zdejší kraj a vzešly z něj tak mocné rody, jako byli Černínové z Chudenic či páni z Rýzंबरka (později používající jméno Švihovský z Rýzंबरka). Hrad sloužil jako pohraniční pevnost a měl za úkol střežit důležitou zemskou stezku vedoucí přes sousední Všerubský průsmyk do bavorského Řezna. Jméno Rýzmbek bylo (dle módy) německé a znamenalo Obří či Obrovu horu. Název odpovídal skutečnosti, neboť hrad se tyčil nad městečkem Kdyní na rozlehlém a vysokém kopci. Původní zakladatelé a majitelé hradu – páni z Rýzंबरka – sídlili na hradě až do roku 1407, kdy jej prodali příbuzným z rodu Janovských z Janovic. Ti podle hradu upravili své jméno na Janovský z Rýzंबरka (Rýzंबरský z Janovic) a panství vlastnili po několik generací do roku 1497. Janovští na hradě trvale sídlili, proto došlo za těchto druhých významných majitelů na hradě k velkým stavebním aktivitám, z nichž přestavba hradu po zhoubném požáru v roce 1448 vtiskla stavbě na staletí její trvalý vzhled. Hrad byl značně přestavěn a rozšířen např. o druhý velký palác v jádře (na třetím nádvoří) či o rozsáhlé předhradí (první nádvoří) s pásmem obranných věžic. Po odchodu Janovských a krátké periodě několika dalších držitelů se v roce 1508 na hrad po 101 letech dočasně vrací potomci původních zakladatelů – sousední rod Švihovských z Rýzंबरka. Ten provedl další opevňovací a stavební úpravy, avšak pro dluhy panství dlouho neudržel a již v roce 1535 Rýzmbek odprodal opětovně Janovským z Janovic. Ani ti panství dlouho nepodrželi, neboť krátce poté v roce 1543 statek odprodali bohatému rodu pánů a říšských hrabat z Gutštejna. Gutštejnové na rýzंबरském panství dobře hospodařili, díky čemuž panství rozšířili například o statek Kout na Šumavě, kde si postavili pohodlnou tvrz, pozdější zámek. Vlastní Rýzmbek nadále obývali a nadále upravovali v renesančním stylu, než jej v roce 1622 ztratili v důsledku nepodařeného stavovského povstání. Páni z Gutštejna byli posledními šlechtickými majiteli, kteří hrad (před jeho dobytím v roce 1620) dlouhodobě navštěvovali a obývali. V následujícím období šlechta z hradu zmizela a na hradě sídlili již jen panští úředníci (hejtman, písaři či lesníci), vojenská posádka a čeleď. Za třicetileté války v říjnu roku 1620 byl hrad dobyt katolickým vojskem pod velením krutého císařského generála Dona Baltazara

de Marradas. Hrad se stal oporou císařských a brzy nato (rok 1622) byl císařem a králem Ferdinandem II. (provinilým a protestantským) hrabatům z Gutštejna oficiálně zkonfiskován. Následně se na panství vystřídala řada majitelů – vedle krátké držby dynastií Habsburků – to byli např. Kracové ze Šarfenštejna, Collonové z Felsu či Černínové z Chudenic. 1. července 1641 byl hrad podruhé dobyt. Po krátkém obléhání jej obsadili protestantští Švédové pod vedením generálmajora Pfula. Ten na hradě pobyl sice jen několik dní, ale pevnost natolik poničil, že se stavba stala v podstatě neobyvatelnou. Hrad měl ale štěstí a byl ještě znovu opraven, neboť v roce 1643 byl opětovně oporou císařské posádky. Tehdy mělo na hradě sloužit asi 20 až 30 vojáků. Třicetiletou válkou hrad velmi stavebně utrpěl, proto byl po jejím ukončení postupně opouštěn a měnil se ve zříceninu. Majitelé již o jeho obnovení nestáli, neboť by bylo příliš nákladné, hrad byl odlehlý a oni sami sídlili v pohodlnějších zámcích v Čechách (např. v nedalekém Koutu na Šumavě) či v Německu. Hrad měl být též z rozhodnutí císaře a krále Ferdinanda III. o boření hradů v Čechách rozbořen, k tomu ale nedošlo. V roce 1676 byl hrad v dobovém odhadu panství při jeho prodeji Lamingenům z Albenreuthu popisován již jako převažující zřícenina. Tehdy se bydlelo už jen na dolním (tj. na druhém) nádvoří, kde byla mj. hospoda. V tomto roce se majitelem polozříceného hradu stali nechvalně proslulí baroni Lamingenové z Albenreuthu. Ti prosluli jako pověstní utlačovatelé Chodů – (počeštěně) „Lomikarové“ např. v Jiráskově románu Psohlavci či ve stejnojmenném filmu. V době jejich příchodu šlo hrad zřejmě ještě zachránit, neboť areál byl v dolní části stále obydlen poddanými, a i horní hrad měl dle popisů stále dobré zdi. K nápravě však nedošlo, a hrad se definitivně proměnil ve zříceninu. Lamingenové přičlenili původní rýzmberské panství ke svému sousednímu velkostatku Trhanov, takže vznikl velkostatek zvaný Kout-Trhanov. V roce 1697 zakoupil od Lamingenů koutsko-trhanovské panství se zpustlým hradem Rýzmberk baron Jiří Jindřich ze Stadionu. Jeho rod (povýšený mezitím do hraběcího stavu) udržel koutsko-trhanovský velkostatek až do svého vymření v roce 1908. Za hrabat ze Stadionu došlo po roce 1834 k stavebním a parkovým úpravám hradního vrchu a k archeologickému průzkumu. Tehdy byla vyspravena hradní sklepení i mnohé zdi. Pokračující zánik trosk se tak dočasně zpomalil. Následně na hradě vystavili majitelé známé výletní místo (kterým zůstal hrad až dodnes) s kuželníkem, terasami či tanečním parketem a mezi lety 1847–48 v místě mladšího gotického paláce (na bývalém třetím nádvoří) i štíhlou neogotickou rozhlednu. Ta je dodnes symbolem hradu. Po vymření Stadionů získal zříceninu hradu Klub českých turistů (z blízké Kdyně), jenž o hrad usiloval již od roku 1902. Klub je také od 90. let 20. století opětovným vlastníkem hradu. Poněvadž byl hrad oblíbeným výletním cílem, kde se i hrálo divadlo, inicioval KČT stavbu trvalé scény. Tak vznikl pod hradním areálem v jeho těsné blízkosti ve svahu dřevěný amfiteátr, který byl vybudován v letech 1935–36 a zmodernizován v roce 1958. Dodnes občas slouží k pořádání různých

kulturních akcí. Z původně rozlehlého hradu, složeného ze tří nad sebou umístěných nádvoří, se dochovaly části hradeb s baštami, dobře rozeznatelné příkopy i zbytky staršího paláce s podzemními sklepy. Ty ovšem nejsou veřejnosti běžně otevřeny. Z mladšího gotického paláce se toho zachovalo o něco méně, navíc je k jeho zbytkům přistavěna mladší rozhledna. Ta částečně využívá středověkého zdiva paláce a svým umístěním poněkud narušila původní urbanismus vlastního jádra hradu. Vedle rozhledny najdeme (při vstupu na bývalé třetí nádvoří) dřevěnou chatku bufetu. Mezi ní a věží stojí též dřevěný altán a nad bufetem (stále na bývalém třetím nádvoří) najdeme řadu dřevěných lavic a stolů k příjemnému posezení. V roce 2004 byl znovu sesazen a instalován na své původní místo znovunalezený oblouk někdejší druhé brány. Do areálu je návštěvníkům umožněn volný přístup po celý rok, na rozhlednu je přístup jen v sezóně. Uvnitř rozhledny je malá fotoexpozice k dějinám hradu.

Schellenberg (také nazývaný hrad Schölenberg na Hundtsteinu) je zřícenina pozdně středověkého šlechtického hradu v Hornofalckém lese v Bavorsku. Zřícenina hradu se nachází v nadmořské výšce 826 m, na skalnatém vrcholu Schellenbergu, asi 3,6 km východně od Flossenbürgu. Vlastní hrad byl vybudován na několika žulových skalních věžích. Na východním úpatí skalních útvarů, které se

rozprostírají přibližně ve směru SZ-JV, bylo patrně ještě menší předhradí. V hradní věži je vybudována dřevěná vyhlídková plošina. Zřícenina je volně přístupná. Z malé dřevěné rozhledny je výhled přes zříceninu Flossenbürgu k Parksteinu. Hrad založili 23. srpna 1347 pánové z Waldau a Waldthurnu. Hrad nesl slovanský název Lug. Později byl přislíben franckému rytíři Filipovi z Guttenberga. V průběhu Gutenbergova sporu mezi ním a jeho bratrem Morisem na jedné straně a markrabětem Brandenburg-Kulmbašským na straně druhé, byl hrad v noci z 11. na 12. července 1498 dobyt markraběcím vojevůdcem Konrádem z Wirsbergu. Waldthurnští opustili pobořený hrad, ale nechali ho opravit. V roce 1540 Georg z Waldau a Waldthurnu prodal panství Waldthurn a spolu s ním i zříceninu hradu Schellenberg Wilibaldovi a Albrechtovi Eitelovi z Wirsbergu, potomkům dobyvatele hradu. Když v roce 1647 Eirsbergové vymřeli, byl hrad v roce 1648 císařem Ferdinandem III. prodán jako odúmrtí spolu s Waldthurnem českému šlechtici Václavu Eusebiovi z Lobkovic v již zpustlém stavu. V majetku rodiny Lobkoviců byl hrad až do roku 1807. V té době na Schellenbergu stál malý lovecký zámeček. V roce 1865 byla zbořena poslední obydlená

budova. Cesta na hrad vede po turistické stezce z parkoviště Planer Höhe, kousek na východ od obce Waldkirch.

Starý Herštejn je zřícenina hradu na stejnojmenném vrchu v Českém lese, uvnitř přírodní rezervace Starý Hirštejn. Nachází asi 16 km od Domažlic jv. od Vranova u Pivoně. Zbytky hradu jsou chráněné jako kulturní památka. Starý Herštejn byl založen po polovině 13. století, pravděpodobně před rokem 1266. Za zakladatele byl považován panovník, ale podle novějších

výzkumů ho založili příslušníci německé šlechty. První písemná zmínka o hradu pochází z roku 1272 a nachází se v predikátu Protivce z Herštejna. Později se majitelem hradu stal nejasným způsobem král Jan Lucemburský. V roce 1331 jej za 300 kop grošů prodal pražskému biskupovi Janu IV. z Dražic, který vlastnil také Horšovský Týn. Za biskupa hrad spravoval purkrabí Zbyněk z Osvračína, který byl také purkrabím Horšovského Týna. Hrad pro církev plnil funkci opěrného bodu a hrál významnou roli při ochraně církevních majetků v okolí Horšovského Týna. Arcibiskup Jan z Jenštejna na Starém Herštejna a v Horšovském Týně prováděl stavební úpravy v ceně 500 kop grošů. Na Herštejně pravděpodobně nechal pouze opravit opevnění. Před rokem 1420 získal hrad do zástavy za 635 kop grošů Petr Ebrzví z Hradiště. V roce 1421 byl Starý Herštejn během husitských válek dobyt domažlickým vojskem. Přestože hrad měl i nadále patřit rodu Ebrzvíů, v roce 1427 ho drželi bratři Bedřich a Hanuš z Kolovrat. Bernard Ebrzví, syn Petra Ebrzvína, převedl vlastnické právo k hradu na Ctibora z Volfštejna, který se v roce 1437 psal „seděním na Herštejně“. Brzy poté však hrad výměnou přenechal Zdeňkovi z Drštky. Starý Herštejn poté zůstal součástí horšovskotýnského panství až do roku 1506, kdy jeho část, a později nejspíše celý hrad, získal Zdeněk Dobrohost z Ronšperka. Za něj posádka hradu přepadávala kupce a pocestné, a proto byl prohlášen za zemského škůdce. V roce 1510 hrad oblehlo vojsko hotovosti plzeňského kraje vedené Zdeňkem Lvem z Rožmitálu, dobylo a pobořilo jej. Pustý hrad poté zůstal součástí ronšperského a později horšovskotýnského panství, ale již nikdy nebyl obnoven. Až na vrchol vede k hradu (rozhledně) z Vranovského sedla červeně značená turistická stezka. T rasa je vedena po kamenité lesní pěšině a měří 1,2 km s převýšením asi 120 m. Opravená věž láká na hrad mnoho návštěvníků, kteří opravu věže hodnotí jako zdařilou. Daleké rozhledy z vyhlídkového ochozu nabízejí pohledy na Český les i do sousedního Bavorska.

Trhanov (v chodském nářečí Tranovo, německy Chodenschloß) je obec v podhůří Českého lesa pod horou Hrádek (585 m), asi 7 km západně od Domažlic. Obec na západě stavebně splývá se sousední vsí Chodov. V obci žije cca 525 obyvatel. Poprvé je Trhanov připomínán v roce 1621. V letech 1676–1677 si zde nechal tehdejší majitel panství Wolf Maxmilián Laminger z Albenreuthu (alias Lomikar) vybudovat své sídlo – barokní zámek. Ten se později stal symbolem útlaku chodského lidu, který vyvrcholil 28. listopadu 1695 v Plzni popravou

chodského vůdce Jana Sladkého Koziny. Lomikar o rok později na tomto zámku zemřel, k čemuž se váže známá chodská pověst o tom, že si pro něj „do roka a do dne“ přišel Kozinův duch, aby ho odvedl na „boží soud“. Trhanovský zámek byl naposledy přestavován po požáru v roce 1810. V roce 1910 byla prodloužena podčeskoleská železniční trať z Tachova do Domažlic a Trhanov tak získal železniční spojení. Po 1. světové válce došlo k rozvoji průmyslu, který pokračoval i za socialismu. Z toho důvodu bylo tehdy postaveno velké množství nových domů (zejména betonových bytovek), díky nimž v 70. letech 20. století Trhanov stavebně splynul se sousedním Chodovem. Obě obce si ale dosud zachovaly samostatnost. V objektu zámku dnes sídlí pošta, obecní úřad a škola v přírodě. V obci se rozvíjí zejména dřevozpracující průmysl.

Újezd (dříve také Kozinův Újezd nebo Újezd u Domažlic, v chodském nářečí Houvězdo, německy Aujezd b. Taus) je obec 5 km západně od Domažlic. Je to původní privilegovaná chodská ves ve střední části okresu. Rozkládá se bezprostředně pod chodskou památnou horou Hrádek (585 m) se sochou zdejšího rodáka Jana Sladkého Koziny. Celkem zde žije cca 430 obyvatel. Název obce vznikl ze staročestiny a vyjadřoval označení kusu země. Újezd patřil s Draženovem k cenným celkům chodské lidové architektury. V důsledku modernizace jednotlivých budov se dochovala pouze část selských stavení. První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1325 v listině krále Jana Lucemburského, kde je obec uváděna jako Vgezd, villa Chodonum. Od roku 1482 do roku 1572 byla obec zastavena pánům ze Švamberka. Poté ji získalo do správy město Domažlice, které bylo správy zbaveno po roce 1620. V roce 1621 získal obec do zástavy Volf Vilém

Lamingen z Albenreuthu. Po jeho smrti pokračoval ve správě panství Volf Maxmilián Lamingen z Albenreuthu, známý později jako Lomikar. Dosáhl odtržení Újezda od domažlické farnosti a jeho připojení ke klenečské faře. Během třicetileté války došlo k úbytku obyvatel, v roce 1654 je uváděno 28 sedláků a 2 zahradníci. Během vlády Marie Terezie v 18. století bylo v Tereziánském katastru uváděno 39 hospodářů. V roce 1787 se obec stala součástí nového trhanovského panství, kam patřila do roku 1848. V roce 1652 se v Újezdě narodil známý vůdce chodského povstání proti

trhanovskému pánu Lamingenovi (Lomikarovi) Jan Sladký Kozina, který byl za svou činnost v listopadu 1695 v Plzni popraven. Díky své výhodné poloze a zajímavostem je Újezd častým cílem turistů poznávajícím Chodsko.

Tzv. Kozinův statek (č.p. 3) - neznámější usedlost v obci. Dům umístěný ve dvoře je klasicistní s valbovou střechou. Vstup do usedlosti tvoří neorenesanční brána s pilastry a jednoduchým atikovým nástavcem. V domě je umístěna pamětní síň Jana Sladkého Koziny.

Kozinův památník na Hrádku (necelý 1 km západně od vsi) byl vystavěn v roce 1895 podle návrhu sochaře Františka Hoška, realizaci po jeho náhlém úmrtí převzal sochař Čeněk Vosmík.

Socha Jana Sladkého Koziny na podstavci je vysoká 3,2 m. V jedné ruce drží čakan, ve druhé listinu o chodských právech, u nohou mu sedí pes. Do základů pomníku byla uložena pamětní listina. Na výstavbu pomníku byla uspořádána sbírka, na kterou přispěli lidé z celých Čech i krajané ze zahraničí. Slavnostního otevření dne 6. října 1895 se zúčastnili mj. Alois Jirásek, Jaroslav Kvapil, Jan Herben, Ignát Herrman. Projev přednesl plzeňský politik František Schwarz.

Vlčtejn (též Vilštejn či Vildštejn) je zřícenina hradu v obci Vlčtejn sz. od Blovic na jižním Plzeňsku. Od roku 1963 je chráněn jako kulturní památka. Koncem 13. století byl majitelem hradu Holen z Vlčtejna, přívrženec Závaše z Falkenštejna. V první polovině 14. století byli

majiteli již Rožmberkové, kteří původní dřevěný hrad přestavěli do dnešní podoby. Na hradě sídlil purkrabí, který spravoval rožmberský majetek. V roce 1421 hrad ovládl Jan Žižka při své cestě na Plzeňsko, purkrabím byl ustanoven Vilém Kostka z Postupic. Po bitvě u Lipan (1434) byl purkrabím Svojsze ze Zahrádky. Ale už od roku 1446 byl majitelem hradu Bedřich z Donína, stoupenec poděbradské jednoty, a proto si Jiří z Poděbrad vybral hrad Vlčtejn pro schůzku se strakonickou jednotou, poraženou 4. června 1450 v bitvě u Rokycan. Na hradě se sešli 9. června a 11. června zde uzavřeli smlouvu známou jako vlčtejská (či vildštejská). Později se Vlčtejn dostal do majetku Markéty Karlovy z Hořovic, jejíž manžel Petr Tobiáš Karel ze Svárova, hlasoval pro Fridricha Falckého jako českého krále, a proto po bitvě na Bílé Hoře mu byl hradišťanský statek zkonfiskován, ale pak byl vrácen jeho synům. Po jejich smrti získal statek Maxmilián Rudolf z Gutštejna. Nový majitel neměl potomky, a tak statky získala jeho vdova Polyxena Kateřina Vratislavová z Mitrovic, jež se znovu provdala za Jana Josefa z Újezda. Po vymření rodu získali Hradiště a Vlčtejn Krakovští z Krakova. V roce 1872 přešel majetek do držení rodu Pálffyů.

Výhledy – navštěvované místo, součást obce Klenčí pod Čerchovem, s výhledem na celé Chodsko a památkově chráněným monumentálním, 12 m vysokým pomníkem Jindřicha Šimona Baara z roku 1933, zničeným Němci v roce 1938 (původní socha od Ladislava Šalouna byla deponována na nádvoří Muzea Chodska v Domažlicích) a po obnově odhaleným v roce 1947. Severně poblíž silnice byla obnovena čtvercová poutní dřevěná kaple sv. Vojtěcha se šindelovou střechou (vysvěcena v roce 2014) – kopie původní kaple z roku 1872 (stávala nedaleko, jv. od dnešní kaple), kterou navštěvoval J. Š. Baar (zničena po roce 1948).

Waldmünchen (česky Mnichov nad Lesy) je město a klimatické lázně v německé spolkové zemi Bavorsko. Území obce sousedí s Českem. Žije zde přibližně 6 700 obyvatel. O osadu založenou již počátkem 10. století ve zdejších lesích se starali mniši z některého z klášterů v okolí (tzv „lesní mniši“, odtud pojmenování „Waldmünchen“). Městská práva jsou doložena již od roku 910. Kolem roku 1000 byl postaven na ochranu zemské cesty

hrad, z kterého se dochovala obranná prachová věž z 11. století, zakomponovaná do sz. křídla trojkřídlého zámeckého komplexu vzniklého přestavbou hradu v 17. až 19. století (rozsáhlá přestavba na Vzdělávací centrum pro mládež v letech 1981-83). Na náměstí stojí novobarokní radnice z roku 1907 s vížkou se zvonkohrou (hraje hymnu Bavorského lesa), skládající se ze 2 nárožních patrových, k sobě přiléhajících domů s infocentrem. Na náměstí se nacházejí pozdně barokní díla: sousoší sv. Jana Nepomuckého s andílky z roku 1769 a 2 osmiboké kamenné kašny – před radnicí kašna z roku 1776 s korintským sloupem, západně od radnice kašna z roku 1790 se sloupem s litinovou, dnes pozlacenou sochou sv. Josefa z 19. století. V sv. sousedství náměstí stojí původně gotický farní kostel sv. Štěpána z poloviny 14. století se šestipatrovou původně renesanční městskou (bývalou strážní) věží z let 1553-58 (pozdně barokní cibulová báň z roku 1783), přestavěný po požárech v letech 1658 a 1708 (dnešní novorománská podoba po úpravách v 19. a 20. století). Ve dvoupatrovém původně renesančním domě z 16. století, klasicistně přestavěném v roce 1807, sídlí po úpravách Grenzland- und Trenckmuseum – Pohraniční a Trenckovo muzeum – dokumentující život pandurského plukovníka Trencka a dále policejní a pašerácké historiky (díky počítačové technice jedinečné ozvučení, filmové a světelné efekty). Na hřbitově se nachází barokní kaple sv. Kříže z roku 1712 se zvonící. Původní barokní špitální kostel Nejsvětější Trojice z roku 1711 byl přestavěn do dnešní podoby v letech 1904-05. V západní části města na Olivetské hoře (Ólberg) s výhledem na město stojí klasicistní kaple z roku 1830 se zvonící. Vyjmenované objekty jsou památkově chráněny). Poblíž kruhového objezdu sídlí firma vyrábějící dekorativní svíčky (ruční výroba) – zdarma s průvodcem exkurze do výroby Kerzenfabrik, bývá otevřena i firemní prodejna. Ve městě začíná 1. etapa značené turistické stezky Pandurensteig.

